Regimul comunist și dinamica numărului de copii orfani în R(A)SS Moldovenească (1924-1961)

Adrian DOLGHI

Institutul Patrimoniului Cultural, Republica Moldova
Institute of Cultural Heritage, Republic of Moldova
Personal e-mail: addolghi@gmail.com

THE COMMUNIST REGIME AND THE DYNAMICS OF THE NUMBER OF ORPHANED CHILDREN IN THE MOLDOVAN SS(A)R (1924-1961)

Abstract:The article elucidates the evolution of the orphanage network in Moldovan SSAR and Moldovan SSR in relation to the socio-economic realities and the social policy of the Soviet state. By analysing the statistical data, we show that the expansion of the orphanage network in the MSSAR (1924-1940) and in the MSSR in 1944-1961 is due to the social policy of reducing the number of homeless and orphaned children suffering from hunger. We conclude that the number of orphanages increased during the famine, and decreased only after mitigating its consequences in the early 1950s. The Soviet state, on the one hand, provoked the humanitarian crisis in the MSSR, and on the other hand, proved to be "humane" by organizing an extensive network of orphanages intended to save children. The difficult situation of children in the post-war years, the starvation, vagrancy, the increased number of orphaned children, etc. was the consequence of the totalitarian politics and of the irresponsibility of local authorities.
Keywords: orphanage, orphaned children, Soviet state, famine, vagrancy, totalitarian regime.

Citation suggestion: Dolghi, Adrian. "Regimul comunist și dinamica numărului de copii orfani în R(A)SS Moldovenească (1924-1961)". *Transilvania*, no. 5 (2021): 50-57.
https://doi.org/10.51391/trva.2021.05.06.

Mitul „copilăriei fericite" a fost promovat intens în Uniunea Sovietică, în perioada interbelică și mai ales în cea postbelică. Formarea clișeelor comuniste la tânăra generație, reprezenta un obiectiv important în procesul educării „omului nou" pentru a construi comunismul, și o generație loială regimului totalitar. În lipsa unui pluralism de idei dar și a dreptului elementar de a avea opinii diferite, miturile inoculate intens tinerii generații dar și celor mai învârstă formau arhetipurile „noii societăți".

Copii orfani reprezintă posibil cea mai sensibilă categorie a populației care este dependentă de atitudinea societății și ale autorităților. Analiza dinamicii numărului de copii orfani și a orfelinatelor din Republica Autonomă Sovietică Moldovenească (1924-1940) și mai ales din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească în anii 1944-1961 în raport cu realitățile social-economice și politica socială a statului sovietic ne va permite să înțelegem mai profund politica statului sovietic față de tânăra generație, rolul copiilor orfani în ingineria socială sovietică, precum și impactul politicilor totalitare asupra copiilor și copilăriei în societatea sovietică.

Una dintre ideile principale promovate în statul sovietic, după lovitura de stat bolșevică din 1917, a fost că educația familială este un fenomen temporar, cauzat de dificultățile unui moment istoric, care va fi înlocuită de învățământul public.

În viziunea bolșevicilor, un exemplu reușit al „eliberării copiilor" puteau fi copii orfani care reprezentau un material „crud" și prielnic pentru „omul nou". Scopurile educației sociale erau realizate în toate instituțiile de învățământ, dar cel mai mult corespundeau cerințelor ideologice casele de copii orfani. Aceste instituții erau văzute drept un instrument de luptă cu vagabondajul

copiilor, de ușurare a poziției femeii, a realizării dreptului copiilor la educație socială. De asemenea, casele de copii erau privite în calitate de alternativă reușită familiei[1]. Ideea scoaterii copiilor din familie nu a fost acceptată unanim. În anii interbelici în Uniunea Sovietică s-a desfășurat o adevărată dezbatere cu privire la rolul familiei și instituțiilor publice în educația copiilor[2].

Deși, exista un consens între liderii și pedagogii comuniști că familia trebuie să fie distrusă, totuși în primul deceniu al Puterii Sovietice, familiei nu i-a fost găsită o înlocuire pe măsură. Rețeaua de orfelinate era slab dezvoltată și prost organizată, astfel că cel mai bun loc de educație a copiilor s-a dovedit a fi totuși familia. Ideea educației sociale a copiilor s-a dovedit a fi mai mult decât utopică. Conform statisticii oficiale în anul 1927 în URSS erau aproape un milion de copii care nu și-au văzut niciodată tatăl. Prognoza teoreticienilor că statul socialist îi va educa pe contul societății nu s-a realizat: statul era capabil să întrețină doar 1 % din copii născuți în afara căsătoriilor [3]. În afară de aceasta în anii 1920 în URSS situația social-economică în regiuni întinse era foarte dificilă, iar sărăcia și foametea se întâlnea deseori – acestea duceau de asemenea la creșterea numărului de copii vagabonzi. Astfel că deși erau curente ideologice care promovau ideea educației instituționalizate a copiilor, deschiderea noilor orfelinate și extinderea considerabilă a numărului acestora era mai degrabă o reacție a autorităților la numărul mare al copiilor fără adăpost, și un instrument de atenuare acestei probleme sociale care se agrava. Din această cauză dar și din cauza că situația demografică era precară, creșterea pericolului uni război, necesitatea de forță de muncă pentru proiectele gigantice industriale demarate – atitudinea față de familie în anii 1930 s-a schimbat[4]. Familia conform concepției „noi" trebuia să-și asume rolul de a educa cetățeni sovietici disciplinați, loiali și ascultători. Această concepție contravenea ideologiei promovate anterior, că familia era o reminiscență burgheză care subordona personalitatea și libertatea soților în primul rând din punct de vedere economic apoi și spiritual și moral. Totodată promovarea emancipării femeii în stil bolșevic a avut consecințe nefaste asupra situației copiilor din țară: a crescut numărul divorțurilor și a numărului copiilor fără supraveghere, orfani. Reieșind din aceste considerente, o cauză importantă a schimbării atitudinii față de familie, menționată de unii cercetători, este că sistemul de învățământ preșcolar slab dezvoltat nu putea să-și asume educația tuturor copiilor, astfel a fost nevoie de un efort comun – al familiei și statului[5].

Orfelinatele din URSS în primii ani ai puterii sovietice.

Principalul factor care a condus la crearea unei rețele de instituții de tip internat pentru copii în URSS a fost politica de luptă cu vagabondajul copiilor. Motivele lipsei de adăpost sunt de natură socio-economică, de regulă, lipsa de adăpost crește în timpul războaielor, revoluțiilor, calamităților naturale și epidemiilor. Vagabondajul copiilor ca manifestare extremă a neglijării copilului putea fi cauzată și de motive precum conflictele în familie, în instituțiile educaționale, comportamentul imoral al părinților etc. În același timp, lipsa de adăpost era însoțită de consecințe sociale severe: creșterea delincvenței, criminalității și a alcoolismului minorilor.

În uniunea Sovietică orfelinatele reprezentau instituții educaționale și de învățământ de stat pentru copiii care și-au pierdut părinții sau au pierdut legătura cu aceștia, precum și pentru copiii care aveau nevoie de ajutor și protecție a statului (din cauza bolilor părinților, privării de drepturi părintești etc.). Orfelinatele aveau misiunea de a educa în spirit comunist dar și de a contribui la dezvoltarea generală a copiilor pentru a fi pregătiți de o viață independentă. În orfelinat erau asigurate întreținerea, dezvoltarea, educarea și creșterea copiilor de la vârsta de 3 ani până la vârsta majoratului. Orfelinatele de stat erau de trei tipuri: orfelinate preșcolare pentru copii cu vârste cuprinse între 3 și 7 ani, orfelinatele școlare pentru copii cu vârsta cuprinsă între 8 și 18 ani inclusiv, orfelinate cu regim special pentru copii cu devieri de comportament sau cu necesități speciale. Ca urmare a ostilităților și foametei, numărul copiilor străzii a ajuns la 4,5 milioane până la începutul anilor 1920. [6](conform altor surse, chiar și 8 milioane.[7]).

În Uniunea Sovietică în anul 1922 erau 7815 de orfelinate cu un contingent de cca. 451600 de copii; în 1923 – 7120 cu 433400 copii, iar în anul 1924 – 4976 orfelinate cu 352100 copii instituționalizați.[8]

Conform datelor oficiale la 1 ianuarie 1925, în URSS au existat 520 de orfelinate pentru preșcolari, 1585 pentru copiii școlari și 1189 mixte, cu un număr total de 234356 de elevi, 269 de colonii și orășele ale copiilor, cu 46964 de persoane întreținute. Coloniile și orășelele copiilor aveau de regulă cca 180 de copii, iar casele de copii aveau în medie 75 de copii[9].

Copiii orfani din RASS Moldovenească

Populația de pe teritoriile Republicii Autonome Sovietice Moldovenești a fost inclusă din 1917 în procesele ce aveau loc în Ucraina Sovietică apoi din 1922 în Uniunea Sovietică. O preocupare a autorităților sovietice din Republica Autonomă Sovietică Moldovenească (RASSM), de la constituirea ei în 1924, a fost școlarizarea tuturor copiilor de vârstă școlară da și lupta cu vagabondajul copiilor. În RASSM în anul de studii 1924 -1925 erau 10 orfelinate cu un contingent de 850 de copii, însă copii fără adăpost prin localități erau mult mai mulți, din care cauză creștea delicvența juvenilă. Pentru a rezolva această problemă puterea sovietică își punea scopul să extindă rețeaua de orfelinate din republică, dar care nu putea fi făcută din lipsa resurselor financiare. Mijloacele disponibile în orfelinatele existente ajungeau doar pentru alimentație, și nu erau suficiente și pentru desfășurarea

activităților educaționale, iar personal didactic calificat nu era suficient.[10]

Pentru a economisi resurse în anul de studii 1925-1926 cele 10 orfelinate au fost concentrate în 3 orășele ale copiilor, 1 orfelinat cu copii bolnavi de favus[11] și 1 orfelinat cu copii bolnavi de trahomă[12]. Orășelele copiilor concentrau un număr mai mare de copii și erau organizate după principiile comunei de copii, dar se deosebeau după rigiditatea regimului de comunele colonii, care erau destinate reeducării copiilor cu comportament antisocial.

Concentrarea caselor de copii în orășele ale copiilor permitea economisirea mijloacelor financiare pentru personalul didactic și tehnic, care era insuficient. Orășelele copiilor erau destinate exclusiv copiilor orfani, și erau organizate după modelul comunelor unde bunurile erau utilizate în comun, aveau profesori comuni, spații etc. Aceste instituții erau deschise de obicei în locuri unde existau ateliere sau ferme pentru a utiliza baza tehnico-materială la educația și instruirea prin muncă a copiilor. Acest tip de organizare a caselor de copii au fost analizate teoretic de pedagogii timpului și au fost dezvoltate metodele de activitate, printre care și renumitul pedagog sovietic A. Macarenko. Instituțiile au contribuit la micșorarea numărului de copii vagabonzi. Copii primeau adăpost și erau educați. Se presupunea că viața în comunele de copii este apropiată de viața de familie unde există prietenie și fraternitate între copii[13].

Orfelinatele dețineau unele ateliere, deși foarte slab dotate, acestea realizau educația prin muncă a copiilor. În orășelele copiilor din RASSM în anul 1925 erau 990 de persoane. Mulți copii vagabonzi căutau adăpost în casele de copii mai ales în perioada rece a anului. Mijloacele erau întotdeauna insuficiente, de aceea erau acceptate ajutoarele din partea organizației obștești „Prietenii copiilor"[14].

În orășelul copiilor din Ananiev, în anul 1927, era un medic și două asistente medicale pentru monitorizarea constantă și îngrijirea medicală a copiilor. Copiii bolnavi (atât de trahomă, cât și de favus) erau transferați unor case separate (secțiuni) pentru un tratament adecvat. În 1927 copii bolnavi de trahomă au fost transferați, în conformitate cu ordinea de Comisariatului pentru Educație, în orașul Tiraspol, în locul lor au fost transferați copii bolnavi de tuberculoză, iar în locul secției de trahomă a fost organizată secția de tuberculoză.[15]

În raionul Tiraspol erau două orfelinate: Orașul copiilor din Tiraspol și orfelinatul pentru copii bolnavi de trachoma. Ambele instituții erau finanțate din bugetul de stat. Ambele orășelul copiilor avea o capacitate de 380 de persoane, la sfârșitul anului 1926 erau 354 de elevi cu vârste de la 5 la 17 ani. Elevii erau distribuiți în trei secții: centrală - 187 de persoane, bolnavi de trachoma - 116 și Secția evreilor – 51 de elevi[16].

În orășelul copiilor erau ateliere de cusut, tâmplărie, cizmărie, dogărie, brutărie și fabrică de paste, în care lucrau 85 de elevi. Procesul didactic se desfășurau pe grupuri - 83 de elevi studiau în primul grup, 59 în al doilea și al treilea – 51, iar 53 de elevi frecventau școlile din orașul Tiraspol[17].

Dinamica numărului de orfelinate și copii orfani în RSS Moldovenească

În Basarabia, în perioada interbelică erau 6 orfelinate: 1 la Bălți, 2 la Cetatea Albă, 2 la Lăpușna și 1 la Tighina. Iar în anul 1940 în RSSM activau trei orășele ale copiilor cu un contingent de 900 de persoane. Din cauza războiului, a sărăciei, a mortalității, numărul copiilor orfani și fără adăpost era mare în anii războiului. Devenind o problemă socială importantă. La 1 ianuarie 1944, până la reinstaurarea puterii sovietice, pe teritoriul RSS Moldovenești erau 6 case de copii cu un contingent total de 900 de persoane: în satul Alexanderfeld din raionul Vulcănești a județului Cahul era un orășel al copiilor ce includea patru orfelinate cu un contingent de 700 de copii, în satul Hârbovăț raionul Brăviceni al județului Orhei un orfelinat cu un contingent de 130 de copii și în orașul Bender – un orfelinat cu un contingent de 70 de copii.

La 20 octombrie 1944 au fost luați la evidență de către direcțiile de învățământ ale Ministerului Educației RSSM – 3475 de copii orfani. Dintre care 1200 trebuiau să fie plasați în orfelinate iar 2275 supuși patronării. Pentru aceasta era necesar a fi deschise până la sfârșitul anului 1944 încă 10 orfelinate. La 20 octombrie 1944 au fost deschise două orfelinate, unul în orașul Bălți și altul în satul Napadova din județul Soroca, cu câte 100 copii fiecare. În a doua jumătate a anului 1944, de la reinstaurarea puterii sovietice în RSSM, din fondurile centrale ale statului nu au fost oferite nimic inventar, îmbrăcăminte, încălțăminte sau mobilier, ceea ce împiedica extinderea caselor de copii și cuprinderea tuturor copiilor orfani care aveau nevoie de îngrijirea statului. Orfelinatele de asemenea duceau lipsă și de produse alimentare. Casele de copii erau asigurate cu produse alimentare prin intermediul Comisariatului pentru Comerț și Uniunea Moldovenească a Consumatorilor. Însă aceste autorități au asigurat cu produse alimentare la un nivel insuficient, nu au fost alocate de loc produse lactate, insuficiente grăsimi, legume. Iar crupe, produse făinoase și de patiserie nu au fost livrate de loc. De asemenea și spațiile deseori nu corespundeau necesităților. De exemplu clădirile destinate unui orfelinat din Bălți erau ocupate de alte instituții. Iar orfelinatul era amplasat în spații nepotrivite educației copiilor.[18]

Începând cu anul 1944 numărul orfelinatelor a crescut, aceasta fiind soluția principală întreprinsă de statul sovietic pentru a micșora numărul de copii vagabonzi și contracara delicvența juvenilă. Iar cu declanșarea foametei în anul 1946 s-a înrăutățit grav și starea de sănătate a copiilor, o mare parte a lor erau extenuați și bolnavi de distrofie. Din 977 copii investigați în raionul Leova în trimestrul doi al anului 1946, 480 erau bolnavi

de distrofie, în raionul Călăraș din 130 copii investigați – 49 copii erau bolnavi de distrofie, în raionul Căușeni din 7416 – 2592 erau bolnavi de distrofie[19].

Impactul foametei era resimțit către sfârșitul anului 1946 foarte grav de copii, mulți copii au ieșit în străzi să cerșească și să caute de mâncare, fiind identificați de miliție și duși în centrele de plasament ale Ministerului de Interne, alții erau duși direct de către rudele copiilor, părinții cărora au decedat, la casele de copii. O cauză importantă a vagabondajului copiilor era mortalitatea înaltă în republică în rândul adulților, în urma căreia mulți copii rămâneau orfani. În situația de criză multe familii care au înfiat copii renunțau la copii tutelați sau înfiați. De asemenea mulți părinți își abandonau copii nefiind în stare să le asigure strictul necesar pentru existență.

La 1 decembrie 1946 în punctele de recepție ale Ministerului Afacerilor Interne erau 422 de copii, 1 ianuarie 1947 – 476, la 1 februarie 1947 – 802 copii. La 1 septembrie 1946 în orfelinatele Ministerului Educației din RSS Moldovenească erau 2291 copii, la 1 decembrie 1946 - 5500 copii, la 1 ianuarie 1947 – 5568, 1 februarie 1947 – 6383.[20] În total în anul 1946 au fost reținuți 6572 de copii vagabonzi și fără supraveghere, iar în trimestrul patru a aceluiași an – 2885, în primul trimestru din 1947 fost reținuți 13 777 de copii, în doilea trimestru - 7351. Copiii erau reținuți de cele mai dese ori în stare gravă: erau bolnavi, extenuați, flămânzi, îmbrăcați în zdrențe și desculți.[21]

La 7 februarie 1947 în cadrul ședinței Biroului CC al PC(b) al Moldovei s-a constatat că situația era extrem de dificilă deoarece rețeaua existentă de case de copii nu putea face față numărului mare de copii vagabonzi, și nici fonduri suplimentare nu au fost identificate. S-a propus să fie adaptate încăperile primitive, și ca oarecum să salveze situația s-a propus „copiii trebuie să-i adunăm și să-i hrănim din contul resurselor pe care le avem și din contul resurselor repartizate pentru punctele de alimentare”.[22] Astfel autoritățile nu aveau drept scop să creeze condiții decente, pe care nu le puteau asigura, dar să salveze maximum posibil mai mulți copii de la moarte.

Creșterea numărului de copii vagabonzi, de asemenea și mortalitatea mare în rândul copiilor din cauza subnutriției, necesita adoptarea unor măsuri urgente de primire a copiilor în orfelinate, s-a constatat necesitatea de minimum 10000 de locuri în orfelinate deoarece avea loc refuzul în masă a părinților care au înfiat anterior copii să mai îngrijească copii înfiați, 1500 de copii urmau să fie preluați din centrele de plasament ale Ministerului de Interne, iar 2500 de copii – semi orfani din familii numeroase, părinții cărora nu erau capabili să-i întrețină[23]. Această necesitate a fost coordonată cu Moscova, astfel că la 24 februarie 1947 a fost adoptată Hotărârea Biroului CC al PC(b)M „Cu privire măsurile de acordare a ajutorului alimentar populației nevoiașe a RSS Moldovenești” care prevedea deschiderea a unui număr de orfelinate pentru 10 mii de copii. [24] Nota informativă ce a precedat hotărârea menționa că la începutul lunii februarie 1947 în orfelinate se aflau 13 199 de copii orfani (dintre care erau patronați 7905, tutelați 1031, înfiați 233 copii), împreună cu încă 10 mii planificați a fi primiți trebuiau să constituie 23199 copii.

Deoarece, organizarea orfelinatelor cu condiții normale pentru încă 10 mii de copii, era imposibil de realizat în termeni scurți, este necesar de organizat orfelinate temporare cu inventar și personal minim.

Astfel de case trebuiau să aibă capacitate să fie transformate urgent în cantine, bucătării, baie, dormitoare pentru 100-150 de persoane. Majoritatea caselor identificate au fost case țărănești unde nu erau condiții sanitare pentru un număr atât de mare de persoane. Personalul necesar era compus din director, șef de gospodărie, magazioner, spălătoreasă, paznic, trei-cinci educatori, două dădăci de noapte[25]. În general spațiile în care au fost amplasate orfelinatele nu corespundeau necesităților, nu erau paturi și inventar, majoritatea copiilor dormeau câte 2-3 persoane în același pat, utilizau aceleași prosoape, săpun nu era suficient. De aceea pe lângă subnutriție, copii sufereau și de numeroase boli infecțioase, cele mai răspândite erau favus, trachoma, parazitozele.

Conform unei informații a procurorului RSSM, S.L. Kolesnik, adresată secretarului CC al PC(b)M, N.G. Koval la 16 iunie 1947 – plasarea copiilor sănătoși în casele de copii a fost sistată aproape in totalitate, deoarece în cele 124 de case de copii existente prevăzute pentru un contingent de 18000 de persoane se aflau 18654 de persoane.[26] Iar La 1 septembrie 1947, în 124 de orfelinate erau întreținute deja 21553 de persoane. De asemenea s-a constatat că rețeaua de orfelinate din republică nu era capabilă să adăpostească toți copii orfani din țară, starea lor fiind deplorabilă *(Vezi anexele 1, 2)*.[27]

Deoarece autoritățile nu puteau asigura orfelinatele cu produse alimentare Guvernul RSSM a hotărât la 26 august 1947 să reducă rețeaua de orfelinate pană la capacitatea de 15 mii de locuri. O parte din copii (3000 de persoane) au fost trimiși rudelor acestora, peste o mie de adolescenți au fost plasați în câmpul muncii la întreprinderi industriale și în gospodării agricole. La 1 octombrie 1947 în orfelinate rămăseseră 17605 de copii, iar în punctele de recepție pentru copii ale MAI - cca 500 de persoane. Astfel că peste 18 mii de copii erau întreținuți cu resursele destinate pentru 15 mii de copii.[28] Conform situației de la 20 decembrie 1948, în RSSM erau 110 orfelinate, în care se aflau 14 589 de copii.[29]

În anul 1949 a crescut brusc numărul de îmbolnăviri a copiilor de trahomă, astfel că 49 de orfelinate au fost transformate în orfelinate de tip spital și au fost transmise Ministerului Sănătății din RSSM. Dar în total de facto la mijlocul anului 1950 erau 113 cu un contingent de 13215 de copii.

În anul 1951 cea mai mare parte a orfelinatelor a fost întoarsă Ministerului Educației RSS Moldovenești. Începând cu anul 1951 o parte importantă de copii erau întorși părinților, erau angajați în instituții educaționale

ale rezervelor de muncă, întreprinderi industriale, în gospodării agricole. Numărul copiilor din orfelinate se micșora continuu iar casele de copii amplasate în încăperi necorespunzătoare erau închise.

La 1 aprilie 1958 în RSSM activau 40 case de copii cu un contingent de 3655 de persoane, dintre care copii orfani erau 2465 persoane, copii ale mamelor singure – 570 de copii, din familii numeroase – 154 persoane, 466 de copii proveneau din familii cu ambii părinți dar care nu aveau condiții pentru ai educa (părinții erau bolnavi, comportament prost al copiilor și alte cauze).

În anul 1958 se propunea de a se completa contingentul planificat de copii pe seama copiilor din maternități, aflați sub patronat, și familiile sărace. La 1 ianuarie 1958 erau 2001 copii patronați, tutelați – 144. Cea mai mare parte a copiilor patronați se aflau la rude (frați, surori, bunici și bunei) și doar o parte ne însemnată locuiau la cetățeni cu care nu aveau relații de rudenie. În urma analizei condițiilor de trai a copiilor patronați a fost stabilit că o parte dintre copii locuiesc cu familii sărace, care nu au suficiente condiții pentru o educație corectă și pentru a avea o reușită bună la școală, iar la unele familii ce patronau, aceștia erau folosiți la diferite munci agricole pe parcursul anului școlar.

În anul 1958 a fost efectuat un control general al copiilor patronați, iar copii care au necesitat a fi plasați în case de copii au fost plasați. Casele de copii aveau grijă și de angajarea în câmpul muncii a copiilor patronați de rând cu copii din casele de copii în instituțiile de învățământ ale rezervelor de muncă, ce presupune instruirea și munca. În întreprinderile industriale și cele agricole, copii patronați erau aranjați direct de familiile cu care locuiau.

Condițiile de trai ale copiilor patronați erau supravegheate. Astfel dacă aceștia locuiau în condiții nesatisfăcătoare aceștia erau plasați în case de copii sau în școli de tip internat. Copiilor care se aflau în condiții bune, s-a decis să fie lăsați în familii fiindu-le mărit ajutorul social cu 100-150 de ruble. Din 40 de case de copii 2 erau amplasate în orașe, 1 într-un centru raional, 37 erau amplasate în sate.[30]

Din 40 de case de copii 33 erau de tip școlar cu 3052 de copii, iar 7 de tip preșcolar cu 603 copii. În vara anului 1958, 385 de copii au fost îndreptați în școli profesionale din sistemul rezervelor de muncă, școli medii de studii speciale și superioare.[31]

Începând cu anul 1956 au fost create școli internate, unde pe lângă copii orfani erau acceptați și copii care aveau doar câte un părinte, sau chiar ambii, în condițiile în care nu aveau condiții sau din motive materiale sau de boală nu puteau să-i educe în familie. Copiii la împlinirea a 14 ani erau înmatriculați la școli profesionale sau erau transferați la școli internat. În cazuri în care aceștia nu erau transferați, ei rămâneau în orfelinate până la împlinirea a 18 ani[32]. Acest lucru de asemenea a contribuit la micșorarea numărului caselor de copii. În anul 1960 în RSS Moldovenească erau deja 32 de orfelinate cu un contingent de 3053 de copii *(Vezi anexele 1, 2)*[33].

Concluzii:

Elucidarea evoluției rețelei de orfelinate în RASS Moldovenească și RSS Moldovenească demonstrează că ideea educației exclusive în instituții de stat a fost abandonată de către statul sovietic din cauza caracterului său utopic, familia care conform unor ideologi trebuia să fie lichidată ca institut social, a fost păstrată iar pe sama ei s-a pus povara educației tinerei generații pentru statul sovietic. Extinderea rețelei de orfelinate atât în perioada interbelică în RASSM dar mai ales în perioada postbelică în RSSM se datorează nu atât politicii de dezlocuire a familiei cât politicii sociale, de diminuare a numărului copiilor vagabonzi și orfani care sufereau de distrofie și subnutriție – de a micșora mortalitatea în rândul copiilor. În urma analizei datelor statistice, concluzionăm, că numărul orfelinatelor a crescut mult în anii postbelici, mai ales în timpul foametei, până la atenuarea consecințelor acesteia la începutul anilor 1950. Statul sovietic pe de o parte a provocat criza umanitară în RSSM prin foametea organizată, politica de rechiziționare a produselor agrare și politica represivă, iar pe de altă parte s-a arătat „uman" organizând o rețea extinsă de orfelinate destinată să salveze copii. Capacitatea orfelinatelor s-a demonstrat a fi insuficientă pentru a adăposti toți copii orfani și vagabonzi care aveau nevoie de îngrijire, astfel putem afirma cu certitudine că orfelinatele în timpul foametei și-a atins doar parțial obiectivul de a salva copiii de la moarte, deoarece o mare parte nu au putut fi primiți și a trebuit să rămână în stradă, la rude care nici ele nu aveau resurse pentru a supraviețui. Autoritățile din RSS Moldovenească au fost surprinse de numărul mare al copiilor vagabonzi, orfani și al celor bolnavi de distrofie, precum și de mortalitatea mare în rândul copiilor – acestea fiind o consecință a politicii totalitare și a iresponsabilității autorităților locale.

Anexe:

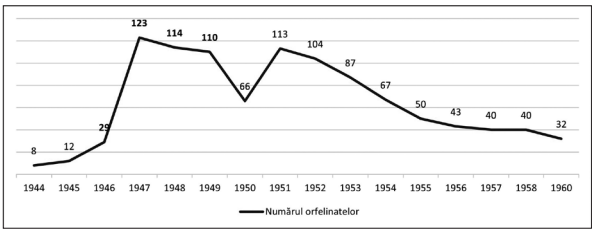

Diagrama 1. Dinamica numărului de orfelinate

Surse: ANRM. F.R-2991, inv.6, d.121, f.45; ANRM. F.R-2991, inv.6, d.180, f.200; *Развитие культуры в Молдавской АССР*. Том 2. (часть вторая) (Кишинев: Издательство Штиинца, 1975), 54.

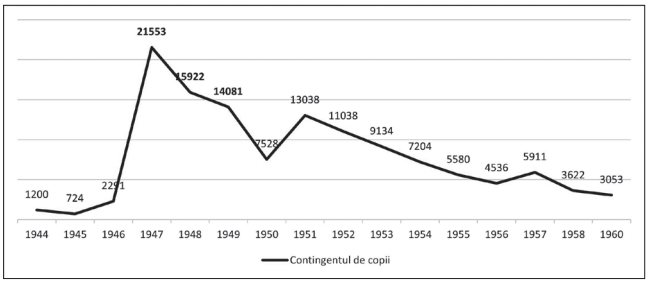

Diagrama 2. Dinamica contingentului de copii din orfelinatele RSSM

Surse: ANRM. F. R-2991, inv.6, d.121, f.45; ANRM. F. R-2991, inv.6, d.180, f.200; *Развитие культуры в Молдавской АССР*. Том 2. (часть вторая) (Кишинев: Издательство Штиинца, 1975), 54.

Foto 1. Pionieri și comsomoliști de la orfelinatul din Cimișlia
Sursa: ANRM. F.R-2991, inv.6, d.15, f.298.

Note:

1. Н.В. Рябинина, "Детский дом в теоретических построениях системы воспитания «нового человека» послереволюционной России". In *Век нынешний, век минувший...* Вып. 2 (Ярославль: Ярославский государственный университет, 2000), 74.
2. Pentru mai multe detalii referitoare la disputa cu privire la rolul familiei în societatea sovietică în perioada interbelică vezi: A. Dolghi, V. Dolghi, "Familia în societatea sovietică: teorii şi practici totalitare", *Prometoria*, nr. 4 (2012): 185-200; A. Dolghi, Politica Statului sovietic cu privire la procedurile de inregistrare a căsătoriei şi a naşterii copilului. Cazul RSS Moldoveneşti (1944–1961), *Revista de etnologie și Culturologie*, Volumul XXVI (2019): 5-14.
3. А.И. Чёрных. "«Крылатый Эрос» и Промфинплан", *Социологические исследования*, № 8 (1993): 108.
4. A. Dolghi. "Politica Statului sovietic cu privire la procedurile de inregistrare a căsătoriei şi a naşterii copilului. Cazul RSS Moldoveneşti (1944–1961)", *Revista de etnologie și Culturologie*, Volumul XXVI (2019), 6-7.
5. Н. Черняева, "Производство матерей в Советской России: учебники по уходу за детьми эпохи индустриализации", *Гендерные исследования,* № 12 (2004): 120-138. Sheila Fitzpatric. *Stalinismul de fiecare zi. Viața cotidiană în Rusia Sovietică a anilor 1930* (București: Corint Books), 2016, 269-272.
6. *Народное образование в СССР: 1917–1967*, под ред. М. А. Прокофьева [и др.], (Москва: Просвещение, 1967), 11.
7. В. М. Королева. "Организация и развитие учебно-воспитательных учреждений для социально запущенных детей и подростков в 20-е годы", In Вопросы истории педагогики в СССР и за рубежом: Сб. трудов. - М., 1974. - С.131.
8. Е. Н. *Медынский*, *Народное образование в СССР (*Москва: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, *1952),* 124
9. *Труды Центрального статистического управления: Отдел статистики просвещения: Сектор социальной статистики,* Том 28. Вып 3: *Народное образование в СССР в 1925-26 уч. году по данным текущего обследования на 1 декабря 1925 года* (Москва: издание ЦСУ СССР,1927), 3, 52, 53.
10. *Развитие культуры в Молдавской АССР*, Том I (часть первая), (Кишинев: Издательство Штиинца, 1975), 98
11. O infecție cronică a pielii, de obicei a scalpului, cauzată de ciuperci din specia Trichophyton și caracterizată prin dezvoltarea unor cruste groase, galbene, peste foliculii de păr. Vezi: https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/favus
12. O boală cronică contagioasă a ochilor, caracterizată prin inflamația conjunctivei și a corneei și formarea țesutului cicatricial, cauzată de infecția cu bacteria asemănătoare virusului Chlamydia trachomatis. Vezi: www.collinsdictionary.com/dictionary/english/trachoma
13. В. Б. Помелов, "Школьные коммуны и школьные городки в 1920-е гг.: к 100-летию создания", *Вестник Вятского государственного университета*, № 3 (2018): 67.
14. *Развитие культуры в Молдавской АССР*, Том I. (часть первая), (Кишинев: Издательство Штиинца, 1975), 111
15. Ibidem, 136-137.
16. Ibidem, 128.
17. Ibidem.
18. AOSP, f.51, inv.2, d.149, f.1-2.
19. ANRM, f.R-2991, inv.6, d.8, f.19.
20. AOSP, f.51, inv.5, d.526, f.19.
21. V. Pasat, *RSS Moldovenească în epoca stalinistă (1940–1953),* (Chișinău: Cartier, 2011), 284
22. A. Ţăranu ed., *Foametea în Moldova: (1946-1947): Culegere de documente* (Chişinău: Litera, 2017), 501.
23. AOSP, f.51, inv.5, d.526, f.21.
24. A. Ţăranu ed., *Foametea în Moldova*, 550.
25. AOSP, f.51, inv.5, d.526, f.21.

26. A. Ţăranu ed., *Foametea în Moldova*, 749
27. V. Pasat, *RSS Moldovenească,* 284.
28. Ibidem, 285.
29. Ibidem, 286.
30. ANRM, f. R-2991, inv.6, d.121, f. 157-166.
31. ANRM, f, R-2991, inv.6, d.121, f.126
32. „Из постановления ЦК КП Молдавии и Совета Министров МССР "Об организации школ-интернатов. 30 октября 1956 г." în *Культурное строительство в Советской Молдавии (1940-1960)*, Том II (Кишинев: Штиинца, 1985), 63-66.
33. ANRM, f.R-2991, inv.6, d.180, f.200.

Bibliography:

„Из постановления ЦК КП Молдавии и Совета Министров МССР „Об организации школ-интернатов". 30 октября 1956 г." ["From the resolution of the Central Committee of the CP of Moldova and the Council of Ministers of the MSSR "On the organization of boarding schools". October 30, 1956] în *Культурное строительство в Советской Молдавии (1940-1960) [Cultural Construction in Soviet Moldavia (1940-1960)]*, Том II, 63-66. Кишинев: Штиинца, 1985.

Arhiva Națională a Republicii Moldova (ANRM), fondul R-2991, inventarul 6, dosarul 121 [National Archive of the Republic of Moldova (ANRM), fund R-2991, inventory 6, file 121].

ANRM, f. R-2991, inv.6, d.180.

ANRM, f. R-2991, inv.6, d.8.

Arhiva Organizaţiilor Social Politice din Republica Moldova (AOSP RM), fondul 51, inventarul 2, dosarul 149 [Archive of Social Political Organizations of the Republic of Moldova (AOSP RM), fund 51, inventory 2, file 149].

AOSP RM, f.51, inv.5, d.526.

Dolghi, A. and Dolghi, V."Familia în societatea sovietică: teorii şi practici totalitare" ["The Family in Soviet Society: Totalitarian Theories and Practices"], *Promemoria*, nr. 4 (2012): 185-200.

Dolghi, A. "Politica Statului sovietic cu privire la procedurile de inregistrare a căsătoriei şi a naşterii copilului. Cazul RSS Moldoveneşti (1944–1961)" ["The policy of the Soviet state on the procedures for registration of marriage and childbirth. The case of the Moldovan SSR (1944–1961)"], *Revista de etnologie și Culturologie*, Volumul XXVI (2019): 5-14.

Fitzpatric, Sheila. *Stalinismul de fiecare zi. Viața cotidiană în Rusia Sovietică a anilor 1930 [Everyday Stalinism: Ordinary Life in Soviet Russia in the 1930s.].* București: Corint Books, 2016.

Pasat, V. *RSS Moldovenească în epoca stalinistă (1940–1953) [Moldovan SSR in the Stalinist era (1940–1953)].* Chişinău: Cartier, 2011.

Ţăranu A. ed. *Foametea în Moldova: (1946-1947): Culegere de documente [Famine in Moldova: (1946-1947): Collection of documents].* Chişinău: Litera, 2017.

В. М. Королева. "Организация и развитие учебно-воспитательных учреждений для социально запущенных детей и подростков в 20-е годы" ["Organization and development of educational institutions for socially neglected children and adolescents in the 20s"], In *Вопросы истории педагогики в СССР и за рубежом: Сборник трудов,* 131-150. Москва: МГПИ, 1974.

Медынский, Е. Н. *Народное образование в СССР [Public education in the USSR].* Москва: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, *1952.*

Народное образование в СССР: 1917–1967 [Public education in the USSR: 1917-1967], под ред. М. А. Прокофьева [и др.]. Москва: Просвещение, 1967.

Помелов, В. Б."Школьные коммуны и школьные городки в 1920-е гг.: к 100-летию создания" ["School communes and school campuses in the 1920s: on the 100th anniversary of its creation"], *Вестник Вятского государственного университета*, № 3 (2018): *66-80*.

Развитие культуры в Молдавской АССР [Cultural development in the Moldavian ASSR], Том I (часть первая). Кишинев: Издательство Штиинца, 1975.

Рябинина, Н.В. "Детский дом в теоретических построениях системы воспитания «нового человека» послереволюционной России" [„Orphanages in the theoretical constructions of the system of education of the „new man" of post-revolutionary Russia"]. In *Век нынешний, век минувший...* Вып. 2. Ярославль: Ярославский государственный университет, 2000.

Труды Центрального статистического управления: Отдел статистики просвещения: Сектор социальной статистики [Proceedings of the Central Statistical Office: Education Statistics Division: Social Statistics Sector], Том 28. Вып 3: *Народное образование в СССР в 1925-26 уч. году по данным текущего обследования на 1 декабря 1925 года.* Москва: издание ЦСУ СССР, 1927.

Чёрных, А.И. "«Крылатый Эрос» и Промфинплан" ["«Крылатый Эрос» и промышленно-финансовый план"], *Социологические исследования*, № 8 (1993): 105-113.

Черняева, Н. "Производство матерей в Советской России: учебники по уходу за детьми эпохи индустриализации" [Production of mothers in Soviet Russia: textbooks on child care during the industrial era"], *Гендерные исследования,* № 12 (2004): 120-138.

"Favus". *TheFreeDictionary.com*. https://www.thefreedictionary.com/favus

"Trachoma". *Collins Dictionary*. https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/trachoma